

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuloverolain 66 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan tuloverolakia muutettavaksi siten, että työsuhdeoption perusteella syntyvää etua verotettaisiin optio-oikeuden alkuperäisen saajan ansiotulona siinäkin tapauksessa, että tämä olisi lahjoittanut optio-oikeutensa edelleen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan

mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Muutosta sovellettaisiin niihin lahjoituksiin tai muihin luovutuksiin, jotka tehdään tämän hallituksen esityksen antamispäivää seuraavana päivänä eli 8 päivänä toukokuuta 1997 tai sen jälkeen.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Työsuhdeoptioita koskeva erillinen säätely on verrattain uutta: niitä koskeva säännös lisättiin tuloverolakiin vuoden 1995 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella (1465/1994). Muutostarpeen saivat aikaan pörssiyhtiöiden yritysjohton piirissä yleistyneet optiolainajärjestelyt, joissa usein muodollisen lainan perusteella johtaville toimihenkilöille annettiin mahdollisuus merkitä työnantajayhtiönsä osakkeita esimerkiksi 3—5 vuoden kuluttua lainan liikkeeseenlaskuhetken kurssiin. Tällaiset järjestelyt eivät sinänsä poikenneet kansainvälisestä käytännöstä, mutta ongelmaksi ja samalla keskeiseksi kannustimeksi optiojärjestelyille osoitautui niiden mukanaan tuoma veroetu uudessa eriytettyssä tuloverojärjestelmässä. Lain alkuperäinen sanamuoto johti näet tulkintaan, jossa kurssinousua pidettiin pääomatulona ja verotettiin pääomatulojen alhaisen veroprosentin mukaan. Tämä tulkinta ei vastannut työsuhdeoption todellista luonnetta selvänä palkanlisänä. Niinpä päädyttiin siihen, että työsuhteeseen perustuvien optio-oikeuksien mukanaan tuomaa etua on verotettava ansiotulona. Samalla lakiin otettiin siitä

ennestään puuttunut työsuhdeoption käsite.

Tuloverolain 66 §:n 3 momentin mukaan työsuhdeoptiolla tarkoitetaan etua työsuhteeseen perustuvasta oikeudesta saada tai hankkia yhteisön osakkeita tai osuuksia käypää alempaan hintaan vaihtovelkakirjalainan, optiolainan, optio-oikeuden tai muun näihin rinnastettavan sopimuksen tai sitoumuksen perusteella.

Voimassa olevaa lakia valmisteltaessa jouduttiin pohtimaan muun muassa sitä, missä vaiheessa optiojärjestelyssä syntyvää etua verotetaan ja miten edun arvo lasketaan. Periaatteessa oikein tapa olisi verottaa etua jo siinä vaiheessa, kun järjestelystä sovitaan. Ongelmana on kuitenkin edun arvostus, sillä pelkän option arvon määrittäminen on käytännössä hankalaa sekä optiomarkkinoiden kehittymättömyyden että yritysjohton optiojärjestelyihin liittyvien erityispiirteiden vuoksi. Niinpä meillä päädyttiin siihen, että etu verotetaan vasta siinä vaiheessa, kun työsuhdeoption perusteella merkitään osakkeita. Edun arvoksi katsotaan osakkeen tai osuuden käypä arvo sillä hetkellä, kun työsuhdeoptiota käytetään, vähennettynä osakkeesta tai osuudesta maksetulla hinnalla.

Työsuhdeoption käyttämisenä pidetään

paitsi osakemerkintää myös optio-oikeuden luovutusta. Tällöin edun arvoksi katsotaan työsuhdeoption luovutushinta tai lahjoitustilanteissa option käypä arvo vähennettynä luovuttajan siitä maksamalla hinnalla.

Työsuhdeoptioista saatavan edun verottaminen ansiotulona on merkinnyt optioedun verokohtelun huomattavaa tiukentumista aiemmin vallinneeseen tilanteeseen verrattuna. Siksi ei ole yllättävää, että edelleen pyritään löytämään keinoja, joilla ansiotuloverotukselta voitaisiin välttyä. Viime aikoina on alkanut esiintyä järjestelyjä, joissa työsuhdeoption haltija lahjoittaa optio-oikeutensa lähiomaiselleen, joka sitten aikanaan merkitsee työsuhdeoption kohde-etuuden. Lahjoituksen saajaa ei voida verottaa mahdollisesta kurssinoususta ansiotulona, vaan hänelle realisoitunut optiovoitto on pääomatuloa. Koska lahjoitusta pidetään työsuhdeoption käyttämisenä, option alkuperäiselle haltijalle syntyy lahjoitushetkellä ansiotulona verotettavaa etua, mikäli luovutettujen osakkeiden optioodistuksen mukainen merkintähinta alittaa osakkeiden käyvän arvon lahjoitushetkellä. Käypänä arvona pidetään tässä tapauksessa osakkeiden tuonhetkisen markkina-arvon ja merkintähinnan erotusta. Sama erotus on asetettava myös lahjan arvoksi perintö- ja lahjaverotuksessa. Etu siis määräytyy samaan tapaan kaavamaisesti kuin työsuhdeoptiota muutoinkin käytettäessä. Jos työsuhdeoptio lahjoitetaan pian sen saamisen jälkeen, osakkeiden arvo ei ole tavallisesti ehtinyt juurikaan nousta, joten veroseuraamukset jäävät vähäisiksi.

Arvonnousun mukanaan tuoma etu jää lahjoitustapauksissa verottamatta asianmukaisesti ansiotulona, koska työsuhdeoption todellista taloudellista arvoa ei lahjoitushetkellä voida tietää. Lahjoitusta voidaan siten käyttää keinona välttyä paitsi ansiotulojen verolta, myös oikean suuruiselta perintö- ja lahjaverolta. Työsuhdeoption lahjoittaminen sotii myös optiojärjestelyn kannustintarkoitusta vastaan: työsuhdeoption tarkoituksenaan on edistää yritysjohton sitoutumista työnantajayhteisöön sen menestymisen hyväksi. Olennaisena osana kannustinjärjestelyä on työnantajayhteisön osakkeiden kurssinousun koituminen työsuhdeoption saajan itsensä hyväksi. Näin ollen yrityksen omistajienkaan aitojen intressien mukaista ei ole, että johtaja luopuu optioistaan. Usein optiojärjestelyjen ehtoihin sisältyykin luovutuskielto, mutta siitä voidaan yhtiön hallituksen

päätöksin poiketa. Tällaiset poikkeamat saataisivat hyvinkin yleistyä, jos lahjoitukseen liittyvä veroetu säilytettäisiin.

Koska työsuhdeoptioiden lahjoittamisen ensisijaisena tarkoituksena on ilmeisesti välttyä ansiotulon verotukselta, on mahdollista, että asiaan voitaisiin puuttua verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 28 §:n mukaisella yleisellä veronkiertosäännöksellä. Koska tästä varmistuminen on epävarmaa ja hidasta, on kuitenkin selvintä, että asiasta lisätään lakiin oma erityissäännös. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että tuloverolain 66 §:n 3 momenttiin lisätään maininta, jonka mukaan työsuhdeoptiosta syntyvää etua verotetaan työsuhdeoption alkuperäisen saajan ansiotulona siinäkin tapauksessa, että tämä on lahjoittanut oikeutensa toiselle. Kaikki lahjoitukset olisivat samassa asemassa, sillä käytännössä lahjansaajiin voi kuulua vain verovelvollisen lähipiiriin kuuluvia henkilöitä. Näiden luettelemisen erikseen on siten tarpeetonta ja voisi johtaa keinotekoisiiin ratkaisuihin. Luonnollista on, että lahjanluontoisia kauppoja ja muita valeoikeustoimia kohdeltaisiin lahjoitusten tavoin. Lahjoitusten sivuuttaminen tuloverotuksessa tekisi ne käytännössä kannattamattomiksi, joten lahjoituksista todennäköisesti luovuttaisiin. Verosäännöksellä ei sitä vastoin estettäisi eikä voitaisikaan estää lahjoitusten tekemistä sinänsä. Työsuhdeoption haltija voi myös myydä tai muutoin luovuttaa työsuhdeoption intressipiirissään olevalle henkilölle tai yhteisölle. Näissä tilanteissa ehdotetaan menettäväksi samalla tavoin kuin lahjoitettaessa työsuhdeoptio.

2. Esityksen vaikutukset

Pörssiyhtiöiden johdolle suunnattuja työsuhdeoptioita on tällä hetkellä noin 50 yrityksessä. Niiden arvo tämänhetkisillä osakursseilla on noin 2 miljardia markkaa. Jos talouskehitys jatkuu suotuisana, työsuhdeoptioiden todellinen arvo voi nousta tästä moninkertaiseksi. Tietoa siitä, kuinka moni työsuhdeoptio on tähän mennessä lahjoitettu, ei ole saatavissa, mutta varmaa on, että ilman lainmuutosta järjestely yleistyisi. Siten esityksen verotuloja turvaava merkitys voi olla huomattava, joskaan markkamääräisiä arvioita ei voida järjestelyihin liittyvien monien arvionvaraisten tekijöiden vuoksi esittää. Arviota vaikeuttaa sekin, että merkittävä osa

optioihin oikeutetuista henkilöistä on Suomen verotusoikeuden ulkopuolella.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Valmistelun kuluessa on kuultu Verohallitusta.

4. Voimaantulo ja soveltaminen

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mah-

dollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Jotta lahjoituksia veronvälttämistarkoituksessa ehdittäisiin ennen lain voimaantuloa tehdä mahdollisimman vähän, esityksessä ehdotetaan, että laki koskisi muutetussa muodossaan niitä lahjoituksia tai muita luovutuksia, jotka tehdään hallituksen esityksen antamispäivää seuraavana päivänä tai sen jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tuloverolain 66 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 66 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1465/1994 seuraavasti:

66 §

Työsuhteeseen perustuva osakeanti

Veronalaista ansiotuloa on myös etu työsuhteeseen perustuvasta oikeudesta saada tai hankkia yhteisön osakkeita tai osuuksia käypää alempaan hintaan vaihtovelkakirjalainan, optiolainan, optio-oikeuden tai muun näihin rinnastettavan sopimuksen tai sitoumuksen perusteella (*työsuhdeoptio*). Edun arvoksi katsotaan osakkeen tai osuuden käypä arvo sillä hetkellä, kun työsuhdeoptiota käytetään, vähennettynä verovelvollisen osakkeesta tai osuudesta ja työsuhdeoptiosta yhteensä maksamalla hinnalla. Etu katsotaan sen verovuoden tuloksi, jona työsuhdeoptiota käytetään. Työsuhdeoptiota katsotaan käytettävän, kun verovelvollinen saa tai hankkii sen koh-

teena olevat osakkeet tai osuudet. Työsuhdeoption käyttämiseen rinnastetaan sen luovutus. Tällöin edun arvoksi katsotaan työsuhdeoption luovutushinta vähennettynä luovuttajan maksamalla hinnalla. Työsuhdeoption perusteella saatua etua pidetään työsuhdeoption alkuperäisen saajan veronalaisena ansiotulona siinäkin tapauksessa, että hän on luopunut oikeudestaan lahjoittamalla työsuhdeoption edelleen tai muutoin luovuttanut työsuhdeoption intressipiirissään olevalle taholle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 1997.

Lakia sovelletaan niihin lahjoituksiin tai muihin luovutuksiin, jotka tehdään 8 päivänä toukokuuta 1997 tai sen jälkeen.

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Arja Aho*

Laki

tuloverolain 66 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 66 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1465/1994 seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

66 §

Työsuhteeseen perustuva osakeanti

Veronalaista ansiotuloa on myös etu työsuhteeseen perustuvasta oikeudesta saada tai hankkia yhteisön osakkeita tai osuuksia käypää alempaan hintaan vaihtovelkakirjalainan, optiolainan, optio-oikeuden tai muun näihin rinnastettavan sopimuksen tai sitoumuksen perusteella (*työsuhdeoptio*). Edun arvoksi katsotaan osakkeen tai osuuden käypä arvo sillä hetkellä, kun työsuhdeoptiota käytetään, vähennettynä verovelvollisen osakkeesta tai osuudesta ja työsuhdeoptiosta yhteensä maksamalla hinnalla. Etu katsotaan sen verovuoden tuloksi, jona työsuhdeoptiota käytetään. Työsuhdeoptiota katsotaan käytettävän, kun verovelvollinen saa tai hankkii sen kohteena olevat osakkeet tai osuudet. Työsuhdeoption käyttämiseen rinnastetaan sen luovutus. Tällöin edun arvoksi katsotaan työsuhdeoption luovutushinta tai, jos työsuhdeoptio lahjoitetaan, sen käypä arvo, vähennettynä luovuttajan maksamalla hinnalla.

Veronalaista ansiotuloa on myös etu työsuhteeseen perustuvasta oikeudesta saada tai hankkia yhteisön osakkeita tai osuuksia käypää alempaan hintaan vaihtovelkakirjalainan, optiolainan, optio-oikeuden tai muun näihin rinnastettavan sopimuksen tai sitoumuksen perusteella (*työsuhdeoptio*). Edun arvoksi katsotaan osakkeen tai osuuden käypä arvo sillä hetkellä, kun työsuhdeoptiota käytetään, vähennettynä verovelvollisen osakkeesta tai osuudesta ja työsuhdeoptiosta yhteensä maksamalla hinnalla. Etu katsotaan sen verovuoden tuloksi, jona työsuhdeoptiota käytetään. Työsuhdeoptiota katsotaan käytettävän, kun verovelvollinen saa tai hankkii sen kohteena olevat osakkeet tai osuudet. Työsuhdeoption käyttämiseen rinnastetaan sen luovutus. Tällöin edun arvoksi katsotaan työsuhdeoption luovutushinta vähennettynä luovuttajan maksamalla hinnalla. *Työsuhdeoption perusteella saatua etua pidetään työsuhdeoption alkupe- räisen saajan veronalaisena ansiotulona siinäkin tapauksessa, että hän on luopunut oikeudestaan lahjoittamalla työsuhdeoption edelleen tai muutoin luovuttanut työsuhdeoption intressipiirissään olevalle taholle.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 1997.*

Lakia sovelletaan niihin lahjoituksiin tai muihin luovutuksiin, jotka tehdään 8 päivänä toukokuuta 1997 tai sen jälkeen.

